

Kako velik je krater, ki sta ga za seboj pustila Zvona

Drugi del Večerove preiskovalne zgodbe o zlomu mariborske nadškofije: Kako sta Zvon Ena in Zvon Dva iz denarja delala denar? Kje vse so sledi?

VASJA JAGER

Zgodbe Zvona Ena in Zvona Dva ni mogoče razumeti brez poznavanja konteksta, v katerem sta delovala. Ko govorimo o nekdanji gospodarski mreži mariborske nadškofije, ne moremo mimo množice njenih naložb ter satelitskih podjetij, prek katerih sta izvajala svoje operacije. Šele ob celovitem pregledu dolgov in premoženja celotne mreže si je moč ustvariti sliko o premoženju, ki se je vrtelo v njej, in o njeni usodi. Prav tako do danes še nihče ni objavil točnega podatka, kako velika je v resnici luknja, ki sta jo za seboj pustila propadla Zvon Ena in Zvon Dva. V javnosti so se vrteli vrtooglavi visoki zneski, a pregled števil, do katerih smo se dokopali, pokaže drugačno sliko.

Stirje nivoji

Začetek celotne strukture je bil v družbi Gospodarstvo Rast v večinski lasti Nadškofije Maribor. To podjetje je obvladovalo holding Zvon Ena, pravnega naslednika istoimenske pooblaščenice investicijske družbe (PID), v katerega se je stekel denar okoli 66 tisoč **malih delničarjev**, ki so kmalu po osamosvojitvi vložili svoje certifikate v pide Klas, Skala in Zvon. Iz Zvona Ena je izšel manjši brat Zvon Dva, ki se je prav tako ukvarjal z investicijsko dejavnostjo. Holdinga sta kupovala deleže cele vrste podjetij doma (Abanka, Steklarna Rogaška, Helios, T-2, Cinkarna Celje, Cetus, Mladinska knjiga...) in v tujini (bosanski investicijski skladi, naložba v nizozemski Zvon B. V., vredna nekaj več kot tri milijone evrov ...).

Tretji nivo delovanja so bile družbe, ki sta jih Zvona ustanovljala posebej za izvajanje skritih prevzemov in tveganih nepremičninskih projektov. Med temi firmami so najpomembnejše Julius Ena, I. J. Storitve, I. J. Nasveti in Forš. Julius v solastništvu mariborskega menedžerja Lea

Ivanjka je bil platforma za neuspeli naskok na Petrol v letu 2007, prek zadnjih treh pa je teklo financiranje slamanatih družb v tujini, ki so v praksi opravljale umazano delo in tako kot zadnji, četrti nivo celotne strukture, ščitile nadškofijo oziroma Gospodarstvo rast pred očmi javnosti. V ta krog spadajo med drugim podjetja, kot sta hrvaški družbi Manus (prek katerega so I. J. Storitve prevzele hrvaško Luko Zadar) in Sole Orto (I. J. Nasveti so mu med drugim posojali denar za gradnjo naselja luksuznih vil na Braču; večji del sredstev v višini 20,8 milijona evrov pa je zagotovil Zvon Dva).

Zaupali so Mirku Krašovcu

Tako se je vzpostavilo omrežje v štirih koncentričnih krogih s središčem v Gospodarstvu Rast v lasti mariborske nadškofije. Po naših informacijah se vodstvo nadškofije ni spuščalo v podrobnosti poslov, pač pa je (slepo) zaupalo direktorjema Gospodarstva Rast **Mirku Krašovcu** in **Dušanu Zazijalu**. Ta sta v sodelovanju z menedžerji obeh Zvonov obračala denar, ki so ga v mrežo z izdatnim kreditiranjem dajale banke, o čemer smo pisali včeraj. A malo kateri balon se je napihnil tako zelo kot Zvona Ena in Zvon Dva. Nadškofija naj bi svoje poslovne podvige izvajala tudi brez dovoljenja Vatikana; kot je februarja 2011 v pogovoru za Večer pojasnil takratni mariborski nadškof **Marjan Turnšek**, cerkveno pravo določa, da mora za vse posle v znesku nad 1,5 milijona evrov dati dovoljenje Sveti sedež. Kar pa se v primeru Zvonov menda ni zgodilo.

Argentinska klavnica, gabonska športna loterija

Med projekti, v katere sta vlagala mariborska holdinga – in se pri tem opekla –, sta nakupa argentinske klavnice Sadowa in pristanišča Elevadores Mar Del Plata. Klavnica je bila že v času nakupa na robu bankrota, luko pa je opustošila naravna

katastrofa. Zvon Ena, ki je bil njen lastnik, ju je za skupaj sedem milijonov evrov podtaknil svoji firmi za posebne naloge, podjetju Forš. Kar je končno zmotilo stečajno upraviteljsko slednjega **Staško Mrak Jamnik**, ki nam je potrdila, da je "v zvezi s sumi kaznivih dejanj glede spornih nakupov argentinskih delnic 22. 5. 2013 na Okrožnem tožilstvu v Ljubljani podala kazensko ovadbo zoper bivšega direktorja." To je takratni uslužbenec Nadškofije **Andrej Mesarec**.

Poleg Južne Amerike in Evrope najdemo finančne sledi mariborske mreže tudi na afriški celini. V naložbi iz leta 2006 v športno loterijo v Gabonu celjskega Cetisa, ki sta ga obvladovala Zvona, v upravi in nadzornem svetu firme pa so sedeli njuni predstavniki. Cetus je v 2008 gabonsko podjetje dokapitaliziral z 2,25 milijona evrov, s čimer je postal 93-odstotni lastnik igralniške družbe, ki jo obvladuje še danes. Toda loterija je morala zaradi gabonskih zakonov mirovati kar štiri leta in šele v 2012 je lahko začela izvajati dejavnosti športnih stav. Danes je njena perspektiva nejasna; Cetus je pred tremi leti slabil projekt za

120 tisočakov in napovedal dodatne odpise, od takrat pa v svojih dokumentih več ne razkrivajo podrobnosti svoje afriške pustolovščine, ki je v letnih poročilih še zmeraj navedena kot del Cetisovega portfelja.

Gračaka naplahtala Groffa

Vsaj za zdaj se je Zvon Ena kljub naporom svojega vodstva opekla s sodelovanjem pri nakupu gradu na Slovaškem, pri katerem sta ga na led speljala Ljubljančana **Tahir Ametaj** in **Andrej Plešivčnik**. Sprva jima je potrebnih dva milijona evrov posodil poslovnež **Marijan Groff**, Zvon Ena pa je šel za poroka. In ko "gračaka" denarja nista vrnila, je breme obviselo na njem. Kot je v izrednem poročilu ugotovila njegova stečajna upraviteljica **Mojca Breznik**, si je uprava holdinga več kot dve leti zaman prizadevala, da bi dobila nazaj

svoj denar, pri čemer je uspela vsaj vpisati hipoteko na slovaško graščino. Njena vrednost je bila nazadnje ocenjena na 1,24 milijona evrov, vendar Zvon denarja vse do danes še ni videl; terjatve do Ametaja zdaj Breznikova prodaja na dražbi. Med primeri, ki kažejo, s kakšno lahkoto se je v Zvonovih razsipavalo z denarjem, je tudi kreditiranje občine Štore prek družbe Hudournik; ta si je - na papirju - spodobila dobrih dvesto tisočakov od Zvona Ena, dolg pa je še isti dan prevzela štorska občina, ki se je tako zadolžila mimo zakonodaje, na koncu pa pristala na robu bankrota. Primer je danes pred sodiščem.

Bratranec čisti dimnike in bilance

Poleg naložb, o katerih se je že pisalo, pa obstaja še nekaj zanimivih transakcij, o katerih mediji do zdaj nismo obširneje poročali. Med njimi so posli z luksemburškim nabiralnikom Towra, ki ga po dokumentih iz Luksemburga, s katerimi razpolagamo, obvladuje finančnik **Bogdan Pušnik** - in ga med drugim najdemo v lastniških zgodbah Agrogorice, Pivovarne Laško, Iskre Avtotehnik, Preventa Global in Premogovnika Velenje. Posebej pomembno vlogo je s parkiranjem delnic Towra odigrala pri prevzemu Term Čatež, v katerem je pomagala tajkunu **Bojanu Petanu** iz Državne založbe Slovenije (DZS). Petan se je kasneje pojavil tudi kot igralec v Townrinih poslih z Zvonom Ena, saj je Towra spomlad 2010 po verigi kompenzacij v Petanovo naročje spravila Zvonovo investicijsko družbo Triplus. Towra pa je Zvonu Ena pomagala pri konsolidaciji njegovega lastništva in mu prodala paket 76.923 Zvonovih delnic.

Terjatve s popustom

Med potencialno spornimi transakcijami, o katerih sta dokaze naplavila stečaja Zvona Ena in Dva, je prodaja 180 tisočakov vredne terjatve Zvona Ena do mariborske družbe SES Storitve podjetju Dimnikar Radeče; to je terjatve odkupilo s skoraj tretjinskim popustom za vsega 125 tisoč evrov. Pri tem je zanimivo dejstvo, da je zastopnik Dimnikarja Celjan **Alen Cvek**, bratranec partnerice Lea Ivanjka, enega ključnih posameznikov v gospodarski mreži okrog Zvona Ena

in Dva. Cveka najdemo tako v bosanskih poslih nadškofijske strukture kot pri Ivanjkovih hrvaških poslih; Mariborčan je nanj domnevno pred svojimi upniki zlasti iz primera izčrpanj mariborskega Vinaga prenesel lastništvo svojega hotela na Pagu.

Res pa je tudi, da menedžerji Zvona Ena in Dva kljub poslovni vnemi niso sprejeli vsakega projekta, ki bi ga lahko. V tem pogledu posebej izstopa primer naložbe v megalomansko razkošno hotelsko naselje Punta Skala na Hrvaškem, ki ga je zgradil avstrijski Falkensteiner. Kot je razvidno iz internih dokumentov, s katerimi razpolagamo, je Leo Ivanjko jeseni 2007 povezal predstavnike Falkensteinerja in Zvonov. Strani sta celo podpisali sporazum o sodelovanju, po katerem bi Mariborčani v projektno hrvaško družbo, ki je gradila hotele, vložili 30 milijono-

za eno največjih korupcijskih zgodb na Balkanu). A namesto Zvonov sta v Punto Skalo vstopili dve liechtensteinski firmi, ki ju je na papirju zastopal stari znanec slovenske policije, odvetnik **Gerald Hoop**, ki je avstrijskim menedžerjem banke Hypo pomagal pri njenem izčrpanju, pri nas pa je delal zlasti s **Hildo Tovšak**.

Krater že, a ne tolikšen

Struktura Gospodarstva Rast se je ubadala z nepregledno množico projektov, od katerih se jih pomemben del ni izšel; ko je konec leta 2008 udarila svetovna recesija, so se domine začele podirati. Nepremičninski posli so zastali, donosi finančnih naložb presahnili, banke pa so ustavile kreditiranje. Nadškofijske firme so pristale v stečajih (Gospodarstvo Rast, oba Zvona, Forš, I. J. Naložbe, Krekova družba ...) in pokazalo se je, da so njihovi dolgovi precej večji od premoženja. Vendar luknja nikakor ne znaša 800 milijonov evrov, o katerih je leta 2011 poročal italijanski L'Espresso, kar potrjujejo podatki iz stečajev in evidence Družbe za upravljanje terjatev (DUTB), ki je z davkoplačevalskim denarjem od bank prevzela slabe kredite.

DUTB je odkupila za skupaj 487 milijonov evrov terjatev državnih bank do Zvona Ena, Dva, Forša, Krekove družbe, T-2 in I. J. Nasvetov. Obveznosti Gospodarstva Rast pa nikoli niso pristale na "slabi banki". A velikansko vsoto je treba zmanjšati za slabe kredite, ki se podvajajo v evidencah. Nadškofijske firme so namreč druga drugi jamčile za posojila, ta poročta pa se zdaj na DUTB vodijo kot obveznosti do več različnih bank. Primer podvajanja obveznosti je denimo dobre tri milijone evrov kredita Krekove družbe, ki sta ga na DUTB vsaka zase prenesli tako Banka Celje kot Factor Banka.

Ekipa banke Warburg, ki je v 2009. po nalogu Vatikana pregledovala poslovanje Zvona Ena in Dva, je po informacijah, ki smo jih dobili iz dobro obveščenih virov, izračunala, da znaša po vseh slabitvah premoženja luknja v njunih bilancah od 140 do 240 milijonov evrov. To potrjuje tudi podatke, da so imele našete družbe po zadnjih objavljenih podatkih skupaj 268 milijonov evrov negativnega kapitala; kot vse kaže, je to številka, ki je še najbližje dejanskemu znesku, ki je bil izgubljen v nekdanji nadškofijski podjetniški mreži.

Operacija reševanja gospodarske hobotnice mariborske nadškofije. Kdaj in kako se je vključil Vatikan? Koga je Sveti sedež angažiral? Kdo so bili slovenski igralci?

nov. Vendar so si v Zvonih v zadnjem trenutku premislili. "Hvala bogu! Zaslutili smo, da nasprotna stran išče predvsem nekoga, na katerega bi lahko prevalili odgovornost in finančna bremena, če bi naložba nasedla. Poleg tega se je v 2008. finančno stanje naših družb pričelo naglo slabšati," nam je povedal eden od sodelavnikov blizu vrhov nadškofijskih holdingov, ki pa je bil zaradi bojazni, da bi mu izrečeno lahko škodilo v tekočih predkazenskih postopkih (policija pregleduje Zvona v sklopu preiskave bančne luknje), z nami pripravljen govoriti le brez navedbe njegovega imena.

Leo Ivanjko si je z banko Hypo v Avstriji delil lastništvo družbe SL Management. In prav Hypo je kreditirala projekt - in na koncu v njem nasedla z okoli 210 milijoni evrov (po mnenju hrvaških medijev gre

NADŠKOFIJA MARIBOR

(izvor strukture)

Franc Kramberger Anton Stres

GOSPODARSTVO RAST

(obvladujoča družba strukture)

Mirko Krašovec Dušan Zazijal

(glavna financerja in usklajevalca naložb)

ZVON ENA

ZVON DVA

Simon Zdolšek Ljubo Peče Franc Ješovnik

(ključne neposredne naložbe v Sloveniji)

**KREKOVA DRUŽBA • T-2 • CETIS • HELIOS •
CINKARNA • BETI • ABANKA • STEKLARNA
ROGAŠKA...**

(podjetja za posebne naloge)

FORŠ

I.J. STORITVE

I.J. NASVETI

JULIUS FOND

Andrej Mesarec Roza Mlakar Kukovič Dalibor Kljun Leo Ivanjko

(naložbe v tujini, skriti prevzemi, nepremičninski projekti)

**KLAVNICA IN PRISTANIŠČE V ARGENTINI • PRISTANIŠČE NA HRVAŠKEM (LUKA
ZADAR) • PODJETJA V ROMUNIJU • ŠPORTNA LOTERIJA V AFRIKI • DRUŽBA NA
NIZOZEMSKEM • GRADNJA VIL NA HRVAŠKEM • BOSANSKI PRIVATIZACIJSKI
SKLADI**

**Nekdanja poslovna struktura
mariborske nadškofije**

Page: 4

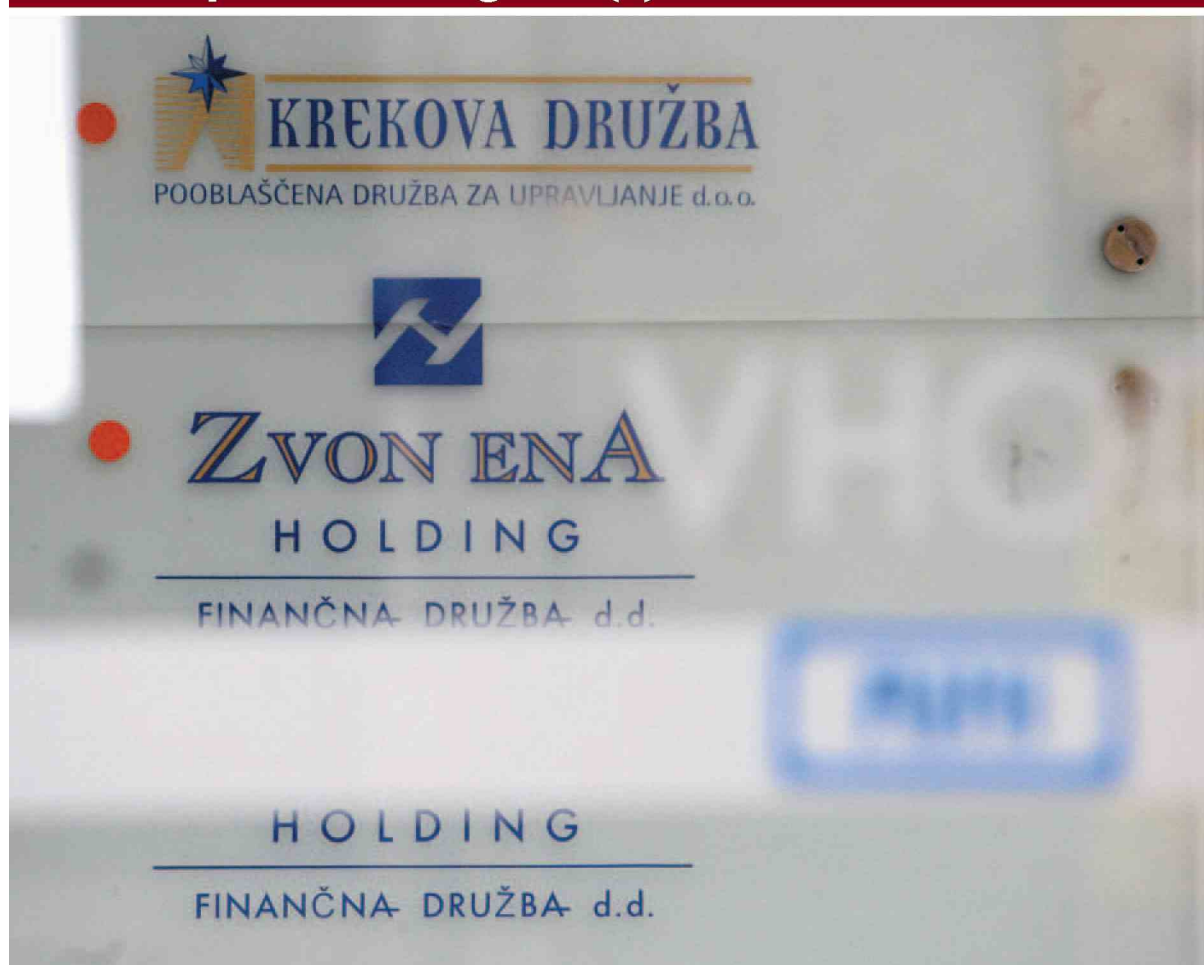
Reach: 108000

Country: SLOVENIA

Size: 1413 cm2

4 / 4

Večerova preiskovalna zgodba (2)

Sledi denarja Zvonov so tudi v Južni Ameriki, Afriki in Luksemburgu. In kako sta se v poslih Zvonov znašla "dimnikar" in tajkun? (Sašo Bizjak)